

Gazda István válogatása

**Az 1889. január 30-án elhunyt
Habsburg–Lotaringiai Rudolf
trónörökös haláláról megjelent
egykorú magyarországi
újságcikkekből**

Az összeállítás 1988-ban Budapesten
a CWI és a KJK által kiadott
„John T. Salvendy: Rudolf. Egy lázadó Habsburg
lélektani tükörben” c. kötetben jelent meg

**Computerworld Informatikai Kft.
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Minerva
Budapest, 1988**

Budapest, február 6-án 1889.

XXXV. folyam

SZEMLE.

előtt, mely egy jórészt felszabadított népi nép
rományt nézje be örökre elöttük...

más hátra, mint elfogadnunk a hivatalos ma
gyarizációt, mely a szörnyű eszelekedést pillá
ostrii élményeivar bozítára hártta.

Budapest, 1889. Szombat, február 2.

PESTI NAPLÓ

Politikai napilap.

ercbia jövője iránt. O, ki 40 év óta mindon-
ap azon írást, hogy a monarchiát konzoli-
oly magyar miniszterei lesznek 6 Feladgének, | lett a alkotmányos hozzájárul
kik csak a király, a dinasztia és a nemzet | | örökösök. — Károly Lajos Sberczeg 6

NEMZET

Reggeli kiadás.

Budapest, 1889. Kedd, február 5.

lheti-e magát? — Megáll itt az
és nem talál világosságot.

Tisztelet és hódolat az ilyen fájda-
lonnak!

kassát képezi ifjú eroju má
fejldésünknek a fobbán ra
lentékonyabb siker. Reánk né

lák, mesék, rémtörténetek forognak

Jókai Mór.

Csütörtök, 1889. januar 31

31. szám.

Hozsonhatodik évfolyam.

Bevezető írás:
Budapest, február 5-én
és 6-án.
Előfizetői díj:
Földrajz...
Magyar...
Egyenlő 6 ar.

FŐVÁROSI LAPOK.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI NAPI KÖZLÖNY.

Előfizetők
Hirdetőknek
a kiadóhivatalba
Budapest, Széchenyi-utca,
A. Károlyi-utca-ellenlátó
száma alatt.

Rudolf trónörökös

† januar 30.

De! Mely szép emlékezetű állnak a sor-nyit
kann előtt, mely levedő hírülhatalommal egy orszá-
vratlanul, minden ellőhözés nélkül fozatotta meg
királyi meglőhözés legmagyabb feladatát, létező-
gőző a Magyarországot egy régóta táplált bűvös és

arcsis minden palatájban, házában és konyháiban.
Naggyelő hűbőhözés azonban nem gyarozhatják
előtt, mint a mi házában.

As 2 naposon előve hűbőhözés, melles a sor-
set és királyi hírti kiegészítés előtti meglőhözés főt.
A trónörökös kassza és jól megasztalt magyarral: ta-
sárai hírt voltak magyarrak is, a melles hűbőhözés
szőhözésükkel tette le a vizsgálatát. Hozzá Mihály
és Yuldy Ferenc kőhözés bozított, mert kik jelen
volnak, hogy a főtél fűbőhözés mely hírtel meglőhözés
magyar meglőhözés, melynek tárgya volt hűbőhözés

Örök léz.

(Közösítés)

1889. Balogh Arthar.

(Folytatás)

XVIII.

Két óra volt, a melles hírtel az nap vizs-
sít a kasszába. A mel nap események forogtak in-
jében. A parant fűbőhözés meglőhözés, hogy Dimesz
az örökösökön hírtel egyelőtt, mely orszá-
is vizsgálatára. A seb nem is oly meglőhözés, hűbő-
gél 2000 elő hűbőhözés és csak az meglőhözés fog

„A katonai törvényjavaslat megszavazása nagy tüntetésekert vont maga után a fővárosban. A szavazás előtt már nagy tömeg gyűlt össze a képviselőházban. Az egyes képviselőket éljenezte, vagy lezúgta. Az utcákon jan. 29-én, a szavazás előtt a „Szózat” és hazafias dalok éneklése mellett népes csapatok vonultak végig. A szavazás után a képviselőház előtt ingerültség és lárma keletkezett, s midőn a képviselők kijöttek az ülésről, a ház előtt folyvást növekedett a zajongó tömeg úgy, hogy a kik hátul maradtak a kijövetelben már teljesen elállva találták az utcát s nem távozhattak el a házból, a hol mintegy 60–70 ember volt még: képviselők, karzati közönség s több miniszter, köztük a miniszterelnök és a honvédelmi miniszter is, a kiknek be kellett várni a csoportosulás szétesését, de nagyobb számú lovas rendőröknek kellett megjelenni, utat nyitni a miniszterek kocsijának, s a miniszterek a rendőrök oltalma alatt, kerülő uton tértek haza Budára.

Nem sokára katonaság vonult ki. Elállta a főutcákat. Budán a miniszterelnöki és honvédelmi miniszteri palotát is katonaság őrizte. Katonák állták körül a kormánypart tanácskozó helyiségét is. A katonai kordonok a tágasabb helyeket mindenütt elállták. A tüntetők csoportosulása azonban nem szűnt meg. A vágató huszárság elől csak tova vonultak, folyton zajongva. Egész délután és késő este hangzottak az „abczug Tisza”, „le a hazaárulókkal” kiáltások. Az esti órákban csócselék kezdett garázdálkodni. A gázlámpákat összezúzta, néhány kirakatot is betört. Csak késő éjjeli órákban állt vissza a nyugalom. Jan. 30-án már a reggeli órákban kivonult a katonaság. A képviselőházat meg sem lehetett közelíteni. A huszárok azonnal neki vágattak, mihelyt csoportosulást vettek észre. A műegyetem előtt több sebesülés is történt. A képviselők is alig juthattak be a házba. A katonaságnak és rendőrségnek utasítása volt, hogy ne tőrjön semmi csoportosulást.

E nap délutánján megszűntek a zavargások a trónörökös halálának hírére. Mindenkit ez a nagy katasztrófa érdekelt most, és jan. 30-ikán esti 10 órakor a katonaság visszatérhetett a kaszárnyákba.

A tüntetések alatt a főbb utcákon a kocsi és lóvasúti közlekedés is szünetelt.”

(Politikai Ujdonságok 1889. február 6.)

„Rudolf trónörökös hétfőn délben utazott udvari kocsin Bécsből Breitenfurthba, ahol egy Bécsből iderendelt bérkocsi várta. A trónörökös az udvari kocsit hazaküldte, maga pedig nem kocsin, hanem gyalog ment Meyerlingbe, míg a kocsi mellette haladt. Délután igen jó kedvű volt és vidáman mulatott vadászvendégeivel, kik közt sógora Coburg Fülöp hg. és a legközelebb titkos tanácsossá nevezett Hoyos gr. is volt. Kedden a vendégek vadászni mentek. Gyönyörű szarvast lőttek, a mi nagy örömére volt a társaságnak. Visszatérőben a trónörökös főfájás miatt panaszkodott s rövid időre visszavonult termeibe. Ennek következtében maradt el a kedd délutáni családi ebédről is. Kedden este a trónörökös dolgozószobájában dolgozott és több levelet irt. A vadásztársasággal abban egyeztek meg, hogy szerdán reggel fél 8-kor indulnak vadászni. A trónörökös már 7 órakor felébredt és csöngetett régóta nála szolgáló komornikjának, Loschek Jánosnak, kinek megmondta, hogy fél nyolcra tegye be reggelijét. A komornik távozott, de midőn fél óra múlva visszatért, a trónörököst halva találta ágyában. Szivszélhüvés vetett gyors véget a nemes fejedelmi sarj, a fenséges trónörökös életének.”

(Fővárosi Lapok 1889. február 1.)

„Azonban mindenki arról beszélt, hogy a trónörökös nem természetes halállal mult ki. A magyar képviselőház elnöke Péchy Tamás, a ház jan. 31-iki ülésében szükségesnek találta tehát teljes nyomatékkal és határozottan kiemelni, hogy minden más hírek valótlanok, s a trónörökös életét szivszélhüvés szakította meg.

Elképzelhetni tehát a mély megdöbbenést, mikor február első napján mind a két hivatalos lapban a trónörökös öngyilkosságának konstatálása volt olvasható.”

(Politikai Ujdonságok 1889. február 6.)

„A hivatalos „Budapesti Közlöny” mai száma hivatalos részében közli a trónörökös holttestének bonczolásáról felvett jegyzőkönyv alapján kiadott hiteles orvosi véleményt.

A hivatalos lap e közleményét egész terjedelmében itt adjuk:

Ó cs. és kir. fensége Rudolf főherczeg trónörökös hullájának 1889. évi január hó 31-én Bécsben, a cs. és kir. Burgban, az erre törvényszerűen hivatott orvosi szakférfiak által és a törvényes alakszerűségek megtartásával megejtett bonczolása alkalmával, a jegyzőkönyvbe vett bonczlelet alapján, egy a közreműködött orvosok aláírásával hitelesített vélemény adatott ki, a melynek szószerinti szövege a következő:

Orvosi vélemény.

1. Ó.cs. és kir. fensége a trónörökös halálának közvetlen okát: a koponyának, valamint a mellső agyrészeknek szétzuzódása képezte.

2. E szétzuzódást egy a jobboldali halánték elő részére közvetlen közelből intézett lövés okozta.

3. Egy középszerű átmérőjű revolverből jövő lövés alkalmas volt a jelzett sérülésnek előidézésére.

4. A löveg nem találtatott meg, minthogy az a balfül felett konstatált lőcsatorna-nyíláson kihatolt.

5. Nem szenved kétséget, hogy a lövést ő cs. és kir. fensége önmaga intézte maga ellen, s hogy a halál rögtön bekövetkezett.

6. A nyíl- és koszoru-varratnak időelőtti összenövése, a koponya-gödröcsnek feltűnő mélysége, s az ugynevezett „ujj-alaku benyomódások” a koponyacsontok belső felületén, az agytekervények feltűnő ellaposodása és az agygyomrocs kitágulása oly kórtünetek, melyek tapasztalás szerint rendellenes lelki állapotokkal szoktak együttjárni, és ennél fogva arra a föltevésre jogosítanak, hogy a tett elmezavarban hajtatott végre.

Dr. Hofmann,
s. k.
udv. tanácsos,
a törvényszéki orvostan
tanára

Dr. Kundrat János,
s. k. tanár,
a kórbonctani intézet
igazgatója,
mint bonczoló orvos

Dr. Wiederhofer Hermann,
s. k.
tanár, udv. tanácsos, házi orvos

(Nemzet 1889. február 2.)

„A »Times« vezérczikke többi közt ezeket mondja:

A mint megtudták az udvarnál a való tényállást, nemcsak a trónörökös környezete, hanem a császári udvar hivatalnokai is, úgy látszik, teljesen elvesztették fejüket. Az uralkodó maga a szerencsétlenség valódi okáról csak szerdán késő este értesítettetett. De midőn már az igazat az uralkodó is tudta, az udvari hivatalnokok ennek daczára megengedték, hogy ismételtessenek ama biztosítások, hogy a trónörökös halálát szívszélhűdés okozta, még a magyar országgyűlésen is, és pedig a holttest-szemlére meghívott orvosok tekintélye alapján. E hely színéről és az udvar köréből azonban kiszivárogtak egyes ellenkező adatok s ennek következtében a legkülönbébb hírek terjedtek szét a közönségben. Ezek természetesen a lapokban is megjelentek és a hivatalos klikk, mely szükségesnek tartotta a kegyetlen és szomorú valóságot eltitkolni, arra volt kényszerítve, hogy saját eljárásának következményeit, a mennyire lehet, enyhítse s elfogta a táviratokat és konfiskálta a lapokat. Ez az eljárás, mely a Metternich-korszak hátulsólépcső tradícióira emlékeztet, idővel kétségtelenül lelepleztetett volna; de így még pillanatnyi sikere sem volt, mert az udvarhoz meghívott orvosok vonakodtak a közönséget félrevezető jelentést aláírni... Csakhogy nagyon későn volt már ezen téves eltitkolásnak következményeit eltüntetni, mert a követett eljárás nem-hogy enyhítette volna, hanem súlyosította a helyzetet s előmozdította egyéb hírek elterjedését.”

(Politikai Ujdonságok 1889. február 6.)

„Rudolf trónörökös tetemének bonczolásáról kiadott orvosi vélemény nagy feltűnést keltett, főleg pedig annak 6-ik pontja, mely pathologiai szempontból kimondja, hogy „a tett elmezavarban követtetett el.” Az „Extrablatt” egyik szerkesztője meglátogatta dr. Meynert udvari tanácsost, a bécsi egyetem pszichiatriai klinikájának vezetőjét. A világhírű tudós, a lelki életnek ezen kiváló ismerője, a tett kérdésekre a következő feleleteket adta:

Legelőször is tekintetbe veendő, hogy a Wiener Ztg közleménye vélemény s nem látlelet, tehát abból plasticus kép nem nyerhető. A 6-ik pont agyüreg-vizkórság bizonyos fokára látszik utalni; ez oly betegség, mely gyakran fordul elő. Rendesen úgy számítják, hogy minden norma-

lisan kifejlődött egészséges emberi agyban öt drachma (egy drachma körülbelül 25 gramm) viz van. Ha több viz van az agyban, az nyomást gyakorol az agyra és a koponya csontokra. Ez azután az agytekervényeket az ugynevezett ujjalaku benyomások alakjában mélyebben benyomja a koponyafalhoz s ez által szenvednek a porcok, a melyek a koponyacsontokat a még nem idős embernél a koponyavarratoknál egybekapcsolják. A koponyagödröcskék elszélesedése az agyüreg vizbetegség lefolyt processusából származik s éppen a nagyobb nyomás következtében. A nagyobb feszültség következtében inger keletkezik, a mely csontnemű anyag lerakódását eredményezi a varratokban, a mi aztán a nyíl- s koszoru-varratnak időelőtti összenövésében jelentkezik.

Az abnormalis nyomás az agyban oly intensív is válhatik, hogy bármikor ingerült állapot és futólag az öntudat megzavarodása állhat be. A szorongatottság érzetének ellenállhatatlan hatása alatt az öntudatnak teljes megzavarodása is beállhat.

Közértelmű hasonlattal élve: Ha valakit testileg egy cselhába úgy bezárunk, hogy megmozdulni sem tud, akkor ellentállhatatlanul erőt vesz az illető az érzet, hogy kiszabadulni vágy minden áron. Az illető azonban nem szabadulhat; a helyzetében annyira természetes ingerlékenységhez az elviselhetetlen állapotnak érzete is járul . . .

A kedélynek fokozódott ingerültsége mindig előjele a lelki zavarnak . . . s tényleg a jelentések mind megegyeznek abban, hogy a trónörökösnél halála előtt a legutóbbi napokban addig még sohasem észlelt ingerlékenység mutatkozott.

Az illető azonban daczára a már rajta erőt vett beteges képzelgéseknek s daczára agya beteges, nem normalis állapotának oly szilárd külső magatartást tanusíthat, hogy minden beteges elhatározását, például önmagának szándokolt megsértését, mások előtt ügyesen elpalástolni tudja.

Az agyüreg-vizbetegség vagy veleszületett baj vagy szerzett baj: láz, typhus vagy esés útján. Igen gyakori esetben jóval a betegség jelenségeinek felmerülése előtt történt koponya megrendülése, például esés által, döntő momentum az elmezavar megmagyarázására. Ezzel teljesen egyeznék az, hogy a szerencsétlen trónörökös a múlt év október havában a lóról leesett.

Az ember külső megjelenését szükségkép az elmezavarnak ilyen procesussa még nem alterálja a legkevésbé sem. Folytonosan jó színben lehet s mégis magában viselheti a betegség csiráját. A lelki betegségre hajlandó, vagy már abban szenvedő ember azért igen jól táplálkozhatnak. Ismeretes több oly eset, midőn egyesek agyüreg vizibetegségük daczára éveken át a legjobb színben jártak-keltek. Egyszerre leesik valahonnan, vagy lelki rázkódtatást szenved s a képzelgések s a szorongatottság érzetei előállanak. Az iszonyatos szorultság az agyban egyre fokozódik, az elviselhetetlenségig. A borzasztóan nagyobbodott ingerlékenység az öntudat megzavarodásához vezet – s a catastropha beáll.

Meynert udvari tanácsos szerint az agyüreg-vizbetegségnek semmi köze az agylágyuláshoz, mely utóbbi az agy megfogyásával jár, a mi az előbbi esetben nem áll be.”

(Pesti Napló 1889. február 5.)

„A félhivatalos „Bud. Corr.” febr. 2-iki száma a trónörökös öngyilkosságára vonatkozólag a következő részleteket közli:

„Mintha a szörnyű csapás, mely a monarchia népeit és szeretett uralkodó családját érte, nem volna még elég irtózat és megrendítő, Rudolf trónörökös halálának okairól a legképtelenebb és leghihetlenebb hírek és állítások burjánoznak fel. Hisz az öngyilkosnál szivszaggatóbb és rettenetesebb halál-ok el sem képzelhető. Miként tehető fel, hogy – minden egyéb körülménytől eltekintve – ő felsége meg fogná engedni annak hivatalos konstatálását, hogy egyetlen fia öngyilkosság által mult ki, ha ez nem felelne meg a valónak és más eshetőség még csak fel is volna tételezhető? Igaz, 36 óráig tévedésben volt a nyilvánosság; természetes halált említett minden hivatalos közlemény, de rosszhiszemű tévedés volna ebben célzatosságot keresni. Ha higgadtan figyelembe vétetik a váratlan eset minden egyes körülménye, mindenki be fogja látni, hogy az eseményeknek hihetetlen tragikus összműködése még fokozta a nagy szerencsétlenség hatását ő felségére, az eleinte nyilvánosan be nem vallott halál-ok által.

A dolog egyszerűen így áll: Hoyos József gróf, egy 50

éves higgadt férfiu, a ki nem felületesen itél, a szerencsétlenség láttára nem is gondolt az öngyilkosság lehetőségére s nem ejtett meg semmiféle vizsgálatot, hanem sietett Badenbe orvosért és Bécsbe, a királyi családnak személyesen elmondandó a szörnyű esetet. Ő teljesen meg volt győződve arról, hogy természetes halál forog fenn, ilyen értelemben tett Paar gr. főhadsegédnek jelentést s ezt tudta meg ő felsége a királyné, azután a király és a trónörökösne. A még délelőtt Meyerlingbe érkezett Widerhofer tanár, igaz, rögtön konstatálta Koburg herceg jelenlétében a halálos lösebet s ama határozott meggyőződésének adott kifejezést, hogy csakis öngyilkossági eset foroghat fenn. Az első hírek azonban, különösen azok, melyeket ő felsége engedett kiadni hivatalos alakban, kizárólag természetes halált említettek, s miután az egész uralkodó család két év óta jól tudta, hogy a trónörökös izületlobja következtében gyakran szívfájdalmakról panaszkodott, a hirtelen halál okát, mint e baj következményét, eléggé megmagyarázottnak találta. A közönség közé sokkal előbb jutott a lösebről szóló hír, sőt a főudvarmesteri hivatal és ennek utján a külügyminiszterium d.u. 5 órakor távirati uton is értesültek a tényállásról, csupán az nem volt még akkor teljes bizonyossággal megállapítva, — a kiküldött bizottság még nem fejezvéen be jegyzőkönyve felvételét — hogy halálos lösebbel találta-tott-e meg a trónörökös ágyában, vagy mérgezés forog-e fenn. Miután a bizottság csak éjjélkor érkezett vissza Bécsbe, a délután folyamán ő felsége, az ő tudomása alapján, mindenüvé azt sürgönyöztette, hogy szívszélhűdés következtében mult ki a trónörökös, s d.u. 4 órakor Tisza Kálmán miniszterelnök is hasonló értelmű táviratot kapott a külügyminiszteriumtól, miután fél órával előbb egy Budapestre érkezett táviratból magán uton azt hallotta, hogy a trónörökösnek a vadászaton súlyos baja történt. Nagyon természetes, hogy most már addig, míg a bizottság vissza nem jött, semmi újabb hivatalos közleményt közzétenni nem lehetett. Tisza miniszterelnök, a ki a külügyi hivataltól kapott táviratát a képviselőház elnökével is közölte, másnap reggel a gyorsvonattal Bécsbe utazott, s mikor a ház elnöke legjobb tudomása szerint a házban a halál okát felemlíté, — Tisza miniszterelnök még a gyorsvonaton ült és nem tudhatta az éjjel visszaérkezett vizsgálóbizottság jegyzőkönyvének tartal-

mát. A miniszterelnöknek csak Bécsbe érkezte után szövegeztetett ama, a tény a maga valójában feltáró közlemény, melyet másnap a két hivatalos lap tett közzé. Jobb lett volna ugyan még aznap este nyilvánosságra hozni a valót, de miután az első közlemény is egészen helyesen a két hivatalos lapban jelent meg, a második közleménynek is ott kellett először megjelennie, a mi azonban oly késő este már teljes lehetetlenség volt. Különben az a közlemény, hogy a halott feje körül egy fehér kendő volt kötve, hogy végrendeletet hagyott és hogy valakit megbizott iratának rendezésével, már elég világosan utalt arra, hogy itt öngyilkosság foroghat fenn. Hogy ő felsége a két hivatalos lapban megjelent eme második közlemény nyilvánosságra hozatalához nehéz szívvel (eme szavak „mit schwerem Herzen” így fordítottak tévesen: „nagy nehezen”) hozzá járult, könnyen elképzelhető. Egy trónörökös nem bir azzal az előjoggal, a melylyel bir minden magánember, hogy ily esetben a tény a nyilvánosság előtt eltitkoltassék.”

(Politikai Ujdonságok 1889. február 6.)

„A halál okául most már öngyilkos szándékkal tett lövés lévén hivatalosan konstatálva, többen megemlékeznek a trónörökös egyes nyilatkozatairól, melyeket előtök halálsejtelmeiről tett. Gróf Károlyi Pista és Weilen udvari tanácsos előtt különösen többször tépelődött a halál gondolatával s ezek meghökkenve igyekeztek őt más gondolatokra terelni.

Határozott jelek vannak arra, hogy a trónörökös, midőn hétfőn Bécsből Meyerlingbe utazott, még nem foglalkozott azzal a gondolattal, hogy életének végét vessen. Sokkal inkább valószínű, hogy Meyerlingben merült fel valami olyan eset, mely rá annyira megrendítőleg hatott, hogy fegyverhez nyult, végét vetendő életének, melyet e pillanatban elviselhetetlennek tartott.

Van arra a föltevésre is alap, hogy az öngyilkosság gondolatát már egy ideje táplálta magában, bár ha magát a tetet pillanatnyi elhatározás idézte elő. Nincs kizárva, hogy hivatalos oldalról az elhatározás indokát is közölni fogják.

A trónörökös többször mondta környezetének, hogy rövid ideig fog élni, de persze senki sem hitt neki. Most azonban szembetűnik a jövődőlésből borzalmas sejtelmének valósága. Mikor arról beszéltek neki, hogy reá fog

szállni a korona, így nyilatkozott: „Majd meglássák, hogy nem érem meg.”

A Meyerlingben a halottas szobában egy levelet találtak, melynek borítékára ez volt írva: „Ő felségének, Erzsébet királynénak.”

(Fővárosi Lapok 1889. február 2.)

„Rudolf trónörökös utolsó levelei kétségtelenné teszik az öngyilkosságot. Jókai Mór a „Nemzet” tegnapi számában közli ama levelet is, melyet Rudolf trónörökös Meyerlingből intézett Szögyény László külügyi osztályfőnökhöz. A levél magyarul van írva s így szól:

„Kedves Szögyény! Itt küldöm önnek a pótvégrendeletemet, intézkedjék ön ennek és a két év előtt feleségem beleegyezésével készült végrendeletemnek értelmében. A Hofburgban levő dolgozó szobámban, a pamlag mellett van egy kis asztal, az ide mellékelt arany kulcscsal nyissa ön fel annak a fiókját, abban találja az irataimat, melyeknek rendezésével megbízom, önnek belátására hagyva, hogy melyeket válaszszon ki a nyilvánosság számára. Nekem az élettől meg kell válnom. Üdvözölje ön nevemben minden jó barátomat és ismerősömet. Éljen boldogul. Isten áldja meg imádott hazánkat Rudolf.”

Jókai Mór e levélhez a következőket fűzi hozzá: „A milyen teljes fényt vet ez a levél, magára a kétségbeejtő esetre: olyan teljes sötétséget hagy maga után hátra, a tett indokára nézve, Ő felségeikhez, a királyhoz és királynéhoz, a fenséges trónörökösnéhez, Mária Valéria főhercegasszonyhoz irt levelei a meggyászolt dicsőnek épen úgy nem adnak erre a kérdésre semmi, még csak sejteni engedő célzást sem.”

Ez tehát megcáfolja azt a szárnyra kelt hirt, hogy Rudolf trónörökös az édes anyjához irt levélben föltárta az okokat, melyek őt a halálba úzték. Ellenben szívósan tartja magát az a másik hír, hogy a Stefánia főhercegnőhöz intézett meleg bucsú levelet Rudolf trónörökös már néhány nappal végzetes tette előtt megírta. A király ő felségéhez intézett levélben a trónörökös állítólag bocsánatot kér azért, a mit tenni fog. Végre azt a levelet, melyben a megboldogult a braganzai hercegtől vesz bucsút, hír szerint hetfőn felolvasták a bécsi jockey-klubban is.”

(Fővárosi Lapok 1889. február 6.)

„A trónörökös végrendelete. Jan. 31-én este a bizottság előtt, melyben részt vettek a főudvarmesteri, a főudvarnagyi hivatalok, a külügyi és a császári ház miniszteriumának képviselői, fölbontatott és hirdettetett ki Rudolf trónörökös végrendelete. A bizottságnak elnöke Hohenlohe herczeg, a király első főudvarmestere volt. A végrendelet 1886-ban kelt és pedig még abból az időszakból, mielőtt a trónörökös megbetegedett volna. A végrendeletben a trónörökös, leányát, Erzsébet főherczegnőt teszi örökösévé, Stefánia főherczegasszonynak pedig élethossziglani haszonélvezetet rendel. A végrendelet egyik pontja szerint a trónörökös papírjainak rendezésével Szögyény-Marich László külügyminiszteri osztályfőnök bízott meg. A trónörökös vagyona készpénzből, értékpapirokból, Lacroma szigetéből és a meyerlingi uradalomból áll.”

(Politikai Ujdonságok 1889. február 6.)

„A király és örököse” czim alatt a „B. H.” írja: Ha az uralkodásban személyes garancziákat keresünk, azokat ma csak is Ferencz József királyunkban találjuk . . .

Unokaöccsét, Ferencz Ferdinánd főherczegét, nem ismerjük. Bizonyára ő sem ismer minket. Nem tanulta azon dolgokat, melyek az uralkodói hivatással járnak. Katonának, főherczegnek nevelték, nem királynak. Hogy magyarul tud, örömmel halljuk; de hogy magyarul érezzen, mint Rudolf trónörökös tevé, melegen óhajtjuk. Kell, hogy Magyarországot megismerje, s e végből közöttünk tartózkodjék. Kell, hogy királyunk vezetése alatt a magyar alkotmányba és politikába beavattassék.”

(Politikai Ujdonságok 1889. február 6.)

„Gyászos véget ért Habsburgok. Rudolf trónörökös erőszakos halálának szomorú alkalmából közöljük a Habsburg-ház ama tagjainak névsorát, a kik a tizenharmadik század óta nem természetes halállal multak ki. Első volt ezek közt I. Rudolf császár Hartmann nevű másodszülött fia, a ki 1281 decz. 20-án Schaffhausen közelében tizenhárom nemessel együtt a Rheinau szigetre akart átmenni s a merész vállalkozásban a jégzajlás közé szorulva, valamennyien elpusztultak. Ugyancsak baleset következmé-

nye volt a Burgundi Mária elhalálózása is, a ki I. Miksa császárnak volt a neje (Merész Károly leánya). 1482. márczius 16-án vadászat alkalmával leesett a lováról s oly sulyos sérüléseket szenvedett, melyek később sirba vitték. II. Rudolf 1290-ben Prágában hirtelen mult ki s halála oka rejtély maradt. Testvérét, Albertet, Bruckban meggyilkolták 1308. május 1-én. A gyilkos a II. Rudolf János nevű fia volt. Zsigmond Ferencz augsburgi püspököt, a Lipót főherczeg fiát, Agricola nevű orvosa megmérgezte. Kellemes Henrik a mülhdorfi csatában János cseh király fogságába jutott, a ki annyira kegyetlenül bánt vele, hogy a fogoly 1327-ben a kínzások következtében meghalt. III. Lipót a harcztéren esett el, mikor a sempakchi csatában harczolt a svájcziaiak ellen 1386-ban. Sándor Lipót, II. Lipót és Mária Lujza fia, egy tűzijáték alkalmával ugy összeégett, hogy sebeibe belehalt. Albrecht főherczeg leánya Matild főherczegnő szintén irtózatos tűzhalált halt: könnyű ruhája egy égő cigarettól tüzet fogott s a szerencsétlen főherczegnő háta és lába egészen csontig égett. Miksa mexikói császár tudvalevőleg a querefazio tragédia hőse volt, mely 1867-ben zajlott le, magával rántva a rokonszenves fiatal császárt. És végül Habsburg Rudolf, az utolsó halottja a hatalmas uralkodóháznak, most vesztette el ifju életét egy borzasztó katasztrófa által."

(Politikai Ujdonságok 1886. február 6.)